

24. Boyne J. (2015). *The Boy at the Top of the Mountain*. Retrieved from RuLit.me.
25. Boyne J. (2006). *The Boy in the Striped Pyjamas*. Retrieved from Royallib.com.
26. Harris J. (2001). *Five Quarters of the Orange*. Retrieved from Royallib.com.
27. Longman Dictionary of Contemporary English / ed. by D. Summers. Longman, 2005. 1949 p.
28. McEwan I. (2001). *Atonement*. Retrieved from fb2-epub.ru.
29. Mitchell D. (2004). *Cloud Atlas*. Retrieved from Royallib.com.
30. Oxford English Dictionary. Oxford University Press, 2017. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/> (дата звернення 01.05.2018).
31. Oxford Paperback Thesaurus / ed. by M. Waite. Oxford: Oxford University Press, 2001. 968 p.

УДК 81'34

АКЦЕНТУАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ СУФІКСІВ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ВІЛЬНЕ АКЦЕНТНЕ ВАРІЮВАННЯ СЛІВ В АСПЕКТІ БРИТАНСЬКОЇ Й АМЕРИКАНСЬКОЇ ВИМОВНИХ НОРМ (НА МАТЕРІАЛІ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ)

Шароварова С.В., к. філол. н.,
ст. викладач кафедри англійської мови та методики її викладання
*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

У статті представлено типологію суфіксів у лінгвістичній літературі, розроблено класифікацію суфіксів згідно з їхньою здатністю визначати місце наголосу в слові, визначено вплив цих суфіксів на видозміну акцентного оформлення слів, а також встановлено взаємозв'язок між етимологією суфіксальних морфем і їхніми акцентними властивостями в британській і американській вимовних нормах.

Ключові слова: англійські суфікси, акцентуаційні властивості, варіювання акцентної структури слів.

В статье представлена типология суффиксов в лингвистической литературе, разработана классификация суффиксов согласно их способности определять место словесного ударения, определено влияние этих суффиксов на акцентное видоизменение лексических единиц, а также установлена взаимосвязь между этимологией суффиксальных морфем и их акцентными характеристиками в британской и американской произносительных нормах.

Ключевые слова: английские суффиксы, акцентуационные характеристики, варьирование акцентной структуры слова.

Sharovarova S.V. ACCENTUAL PROPERTIES OF SUFFIXES AND THEIR INFLUENCE ON FREE ACCENTUAL VARIATION IN BRITISH AND AMERICAN PRONUNCIATION NORMS (BASED ON LEXICOGRAPHIC SOURCES)

The typology of suffixes on the basis of their capacity to establish word stress is presented in the paper. Correlation between suffixes etymology and their accentual properties in British and American pronunciation norms is depicted.

Key words: English suffixes, accentual characteristics, words accentual structure variation.

Постановка проблеми. Закономірності впливу морфологічної структури слів на їхнє акцентне оформлення [див. E. Fudge, 1984; E. Fudge, 1975; L. Guierre, 1979; R. Kingdon, 1958; I. Poldauf, 1984; S. Schane, 1979; I. Trevian, 2007] полягають у тому, що акцентна структура слів у мовах із вільним словесним наголосом визначається акцентними властивостями морфем. Р. Кінгдон зазначає, що місце головного наголосу, кінетичного (за його термінологією [7, с. 9]), у словах зі складною морфологічною будовою значною мірою контролюється суфіксами [7, с. 57]. Провідним положенням у працях Л. Гвієре є те, що акцентна структура (далі – АС) англій-

ських слів зумовлена кінцевими елементами слів: перевага надається крайнім правим елементам певної лексеми, отже, суфікси преважують над префіксами й визначають місце головного наголосу [цит. за 10, с. 427].

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні особливостей впливу морфологічної структури слова на видозміну акцентного оформлення слів шляхом систематизації акцентуаційних особливостей англійських суфіксів на міжваріантному рівні в аспекті британської й американської вимовних норм.

Виклад основного матеріалу дослідження. У лінгвістичній літературі відомі різні підходи до типології суфіксів англійської мови.

Їхній аналіз засвідчив, що вони ґрунтуються на п'яти класифікаційних параметрах:

1) словотвору, на підставі якого виокремлюють *флективні/граматичні* (inflectional, grammatical) суфікси, напр.: *-s/-es* (граматичне значення множини), *-er* (граматична категорія порівняльного ступеня прикметників), *-ed* (граматична категорія минулого часу III форми дієслів), а також *дериваційні*, що беруть участь у процесі формування нових лексем [1, с. 10–11; 3, с. 225–229; 4, с. 17, 40; 6, с. 378; 9, с. 573; 10, с. 429];

2) семантики – семантично значущі, яким властиве певне значення, напр.: суфікси *-ess*, *-or*, *-ly*, а також такі, що не мають експліцитно вираженого значення, напр. *-at*, *-ar*, *-in*.

3) валентності (тобто здатності слова сполучатися з іншою мовною одиницею), згідно з яким є відокремлені (*-ate*, *-ory*, *-or*) і невідокремлені суфікси (*-eau*, *-ie*, *-ette*) (див. 3, с. 225; 9, с. 574–574);

4) лексико-граматичного класу, за яким суфікси поділяються на вербальні, номінативні, ад'єктивні, адвербіальні (див. 1, с. 220–225);

5) акцентної сили, тобто здатності визначати місце наголосу в слові (див. 4, с. 52–103; 7, с. 57–120). За цим критерієм дослідники виокремлюють від трьох до шести класів суфіксів: 5.1) ті, які приймають головний наголос на себе – *наголошені* (stressed) [7, с. 57], або *аутонаголошені* (autostressed) [5, с. 286], або *ненейтральні* (non-neutral)/*фонологічно складні* (phonologically opaque)/*некогерентні* (noncohering) [6, с. 378], або *сильні* (strong) [3, с. 222–223, 225]; 5.2) ті, які зумовлюють місце наголосу на першому/другому складі, що передує складу із суфіксом – *зумовлюючі/переднаголошені* (stress-imposing, pre-stressed) [7, с. 57; 10, с. 427]; 5.3) ті, які не впливають на розташування наголосу на конкретному складі – *нейтральні* (neutral) [3, с. 228; 6, с. 378; 7, с. 57; 9, с. 574; 10, с. 427]; 5.4) ті, які зберігають акцентну структуру основи, до якої вони приєднані, – *зберігаючі* (preserving) [9, с. 427]; 5.5) ті, які провокують зсув головного наголосу на перший склад слова, – *рецесивні* (recessive) [цит. за 5, с. 286];

6) суфікси класичного походження, що підлягають редукції голосного в їхній структурі (*грецькі* (Greek) [5, с. 288; 7, с. 121], або *неокласичні* (neo-classical) [1, с. 213], *термінологічного туну* (learned) [3, с. 224], напр. *-phone*, *-graph*, *-stat*);

7) суфікси-хамелеони (chameleon) [9, с. 577], що мають різні акцентні властивості й можуть

одночасно належати до декількох вищезазначених груп одночасно.

Згідно з Л. Гвієре [цит. за 3, с. 228], лише 30 англійських суфіксів із загальної кількості 200 одиниць можна вважати суто нейтральними. Це відповідає характеру германської акцентуаційної системи: морфема, що приєднується у фінальній позиції лексеми, не впливає на систему, яка ґрунтується на принципі виділення наголосом початку слова.

Акцентна структура похідних слів англійської мови має тривалу історію розвитку, яка характеризується насамперед нестабільністю, що переконливо доведено в праці Б. Даніельсона [3, с. 122–199], де запропоновано інвентар англійських суфіксів із їхнім детальним діахронічним описом.

Класифікаційні параметри й типологія суфіксів англійської мови, описані в спеціальних дослідженнях, дозволяють нам розробити класифікацію суфіксів, якою послуговуємося під час вивчення характеру впливу морфологічної структури слова на варіювання його АС. Ця класифікація охоплює п'ять різновидів суфіксів:

1) *аутонаголошені* – притягують головний наголос безпосередньо на склад із суфіксом;

2) *нейтральні* – не впливають на місце наголосу, який розміщується далі від наголошеного складу суфікса, ніж на другому складі;

3) *аналогічні* – розміщують головний наголос за аналогією акцентної структури слова-основи, до якого вони приєднані;

4) *зумовлюючі* – зумовлюють розміщення головного наголосу на складі, що передує складу із суфіксом;

5) *хамелеони* – виявляють одночасно різні акцентні властивості.

Слова з варіативною акцентною структурою матеріалу дослідження відібрані шляхом суцільного обстеження словників вимови [11; 12]. На підставі аналізу акцентних властивостей суфіксів, які увійшли до морфологічної будови слів нашої картотеки, ми визначили, що майже всі вони належать до класу *суфіксів-хамелеонів* (91,1% усіх суфіксів у словах нашої картотеки). Винятком є такі суфікси: 1) зумовлюючі: *-ion*, *-ity*, *-oi* (7,7%); 2) нейтральні: *-cy/-acy*, *-ole*, *-ores* (0,7%); 3) аутонаголошені: *-euse*, *-oin/-oine* (0,4%); 4) аналогічні: *-hood* (0,1%).

Опишемо акцентні властивості найчисленніших суфіксів у словах матеріалу дослідження (які подаємо за спаданням частоти), а саме: *-ary* (*-ery*, *-ory*, *-atory*)₇₀, *-ate*₆₈, *-ee*₃₉, *-al*₃₄, *-et*₂₅,

*-or*₂₇, *-age*₁₉, *-ess*₁₉. Усі вони є суфіксами-хамелеонами.

Кількість слів із суфіксами *-ary*, *-ery*, *-ory* й аломорфним *-atory* у корпусі слів нашого дослідження охоплює 3,8% усіх досліджених лексем із варіативною акцентною структурою. Структурний аналіз зафіксував варіювання в словах зі складовою довжиною від чотирьох до семи складів. Цей ад'єктивний суфікс запозичений із класичної чи середньовічної латини, має сему «стосуватися», «належати до», приєднується до іменників і дієслів [2]. Акцентна структура слів із зазначеними суфіксами отримала вичерпний аналіз у доробку зарубіжних лінгвістів [3, с. 223; 4, с. 63, 70; 9, с. 578–580; 10, с. 428, 438–439, 441]. Так, їх відносять до суфіксів-хамелеонів (див., напр., 9, с. 578), суфіксів із нейтральною акцентною силою або таких, що зумовлюють наголос на складі, що передує складу із суфіксом (див., напр., 3, с. 223; 4, с. 63, 70; 7, с. 67–68). Крім того, розроблена теорія впливу якості останнього голосного основи на місце головного наголосу (див., напр., 10, с. 439).

Як засвідчили результати нашого дослідження, суфікси *-ary*, *-ery*, *-ory*, *-atory* переважно виявляють нейтральні чи аутонаголошені акцентні властивості в словах із варіативним оформленням їхньої АС британської вимовної норми, напр.: *'mandatory*, *mand'atory*; *pac'ificatory* *pacifi'atory*.

У міжваріантному варіюванні британської й американської норм зазначені суфікси є аналогічними – у 54,3% усіх ЛО із досліджуваними суфіксами відбувається зміна місця головного наголосу за аналогією до акцентної структури слова-основи, до якого вони приєднані, напр.: (BrE) *classifi'atory*, *'classificatory* → (AmE) *'classificatory* ← *'classify*; (BrE) *'oscillatory*, *oscill'atory* → (AmE) *'oscillatory* ← *'oscillate*; (BrE) *re'taliatory*, *re'tali'atory* → (AmE) *re'taliatory* ← *re'taliate*.

Слова із суфіксом *-ate* охоплюють 3,7% із загальної кількості слів матеріалу дослідження. Цей суфікс увійшов до англійської лексичної системи з латинської мови як квазідериваційний елемент у XVI ст. [2, с. 202]. У лінгвістичній літературі відомі декілька підходів до визначення місця наголосу в словах із суфіксом *-ate* [3, с. 223; 4, с. 60–61; 7, с. 68–70; 8, с. 169–177; 9, с. 575–576], які, ґрунтуючись на структурному, лексико-граматичному й силабічному критеріях, наділяють його головним або другорядним наголосом, а також зумовлюючою й нейтральною акцентною силою залежно від типу складу (див.,

напр., 9, с. 577–578), кількості складів і лексико-граматичного класу, до якого належить слово із цим суфіксом (див. [3, с. 223; 4, с. 60–61; 7, с. 68–70]).

Суфікс *-ate* у міжваріантній видозміні британської й американської норм виявляє здатність впливати на розміщення наголосу на складі, що передує складу із суфіксом, у 63,2% ЛО, напр.: (BrE) *stag'nate*, *'stagnate* → (AmE) *'stagnate*.

Кількість слів із суфіксом *-ee* в матеріалі дослідження налічує 2,1% ЛО. Цей номінативний суфікс французького походження вміщує сему *особа – об'єкт дії*. Побутує думка, що оскільки цей суфікс відокремлений, то він зумовлює появу другорядного наголосу і є аутонаголошеним [4, с. 66–67; 7, с. 76], а якщо невідокремлений, то є нейтральним або зумовлюючим. Згідно з іншим міркуванням [3, с. 222], цей суфікс – суто аутонаголошений.

АС слів із цим суфіксом залежить від джерела походження лексеми. Етимологічний аналіз виявив, що майже 70% таких ЛО в американській нормі й половина в британській – французького походження, отже, американська норма зберігає романську тенденцію акцентування більшою мірою, ніж британська. Решта слів із наголошеним суфіксом *-ee* в американській і британській нормах виявляє широкий етимологічний діапазон: латинські, китайські, санскрит, хінді, шотландські, іспанські запозичення тощо. Кількість слів із наголошеним суфіксом більша, якщо враховувати АС не лише головних варіантів, а й альтернативних (79,5% ЛО в обох нормах). Тому припускаємо, що розміщення головного наголосу на фінальному складі в словах із суфіксом *-ee* є сучасною тенденцією акцентування англійських слів.

На підставі аналізу слів із суфіксом *-ee* нашої картотеки ми дійшли висновку, що він аутонаголошений у 46,2% ЛО британської норми, напр.: *pico'tee*; *refu'gee*; *fu'see*. Під час міжваріантного акцентного варіювання в британській та американській нормах він як аутонаголошений афікс спричинює зсув наголосу на фінальний склад, тобто склад із суфіксом (60,9% ЛО), напр.: (BrE) *'bouchee* → (AmE) *bouch'ee*; (BrE) *'bourree* → (AmE) *bou'rree*; (BrE) *'epee* → (AmE) *ep'ee*.

Матеріал дослідження вміщує 1,8% ЛО із суфіксом *-al* у морфологічній структурі. Майже всі ці слова належать до спеціальної термінології романського походження, що підтверджує думку [2, с. 185–186] щодо неможливості приєднання цього суфікса до гер-

манських основ. Цей прикметниковий суфікс вміщує сему «належати до», «стосуватися», він увійшов до англійської мови в середньоанглійський період [там само].

Нині є декілька міркувань щодо акцентної сили суфікса *-al*. По-перше, згідно з етимологічним підходом, слова із цим суфіксом наслідують романську тенденцію наголошування; крім того, вважається, що *-al* належить до сильного закінчення, здатного притягувати головний наголос на другий склад від кінця слова [3, с. 223]. Ми підтримуємо думку Р. Кіндона [7, с. 64–65], який вважає, що суфікс *-al* володіє надто слабкою акцентною силою, необхідною для побудови схеми розміщення головного наголосу.

У британській нормі суфікс *-al* має переважно зумовлюючі акцентні властивості (44,1% ЛО), напр.: *bi'focal*; *ellip'soidal*, *e'llip'soidal*. У міжваріантній акцентній видозміні слів британської й американської норм суфікс *-al* найчастіше виявляє здатність розміщувати наголос не далі, ніж на другому складі від складу з ним, тобто має нейтральну акцентну силу (70,6% ЛО), напр.: (BrE) *centri'fugal*, *cen'trifugal* → (AmE) *cen'trifugal*; (BrE) *empy'real* → (AmE) *em'pyreal*; (BrE) *doc'trinal*, *'doctrinal* → (AmE) *'doctrinal*.

Слова із суфіксом *-or* охоплюють 1,5% усіх слів матеріалу дослідження. Цей суфікс утворює іменники на позначення суб'єктів класу й трапляється у французьких запозиченнях, у яких функціонує як орфографічний варіант суфікса *-er*, а також приєднується до латинської основи, імітуючи латинські запозичення із суфіксом *-tor* [2]. Суфікс *-or* увійшов до англійської лексичної системи з латинської мови опосередковано через французьку [там само].

У спеціальній літературі зазначається, що суфікс *-or* є нейтральним, якщо приєднується до відокремленої основи, а також зумовлюючим, якщо основа невідокремлена [4, с. 92]. Сучасне тлумачення [10, с. 445] підкреслює його аутонаголошені властивості, якщо він входить до морфологічної будови юридичних термінів.

У британській АН у словах із варіантним оформленням їхньої акцентної структури наголос розташовується переважно на складі, що передує складу із суфіксом *-or* (48,1% ЛО), напр.: (BrE) *dic'tator*; (BrE) *do'nator*; *na'rrator* (BrE). За міжваріантної видозміни АС із цим суфіксом у більшості випадків відбувається зсув наголосу вліво че-

рез його нейтральну позицію (66,7% ЛО), напр.: (BrE) *do'nator* → (AmE) *'donator*; (BrE) *na'rrator* → (AmE) *'narrator*; (BrE) *pro'nator* → (AmE) *'pronator*.

Слова, що мають у своїй морфологічній будові суфікс *-et*, налічують 1,4% лексем матеріалу дослідження. Цей номінативний суфікс французького походження, що має демінутивну силу [4], не отримав детального опису, лише Е. Фадж указує, що його семантичне поле позначає *особу, виконавця, представника певної групи* й він є аутонаголошеним [4, с. 71].

У результаті нашого аналізу встановлено, що 93% всіх досліджених слів із *-et* є прямими чи опосередкованими запозиченнями з французької мови. У більшості досліджених слів британської норми цей суфікс є зумовлюючим (64% ЛО), напр.: (BrE) *'ballet*; (BrE) *'beignet*; (BrE) *'bidet*. Проте американська норма зберігає романську тенденцію наголошування, що виявляється в аутонаголошеності цього суфікса (84% усіх ЛО цієї групи), напр.: (AmE) *ber'et*; (AmE) *bid'et*; (AmE) *estami'net*.

Загалом можна стверджувати, що суфікс *-et* у міжваріантному варіюванні британської й американської норм притягує на себе головний наголос, згідно з романською тенденцією наголошування, напр.: (BrE) *'cabaret*, *'cabar'et* → (AmE) *'cabar'et*; (BrE) *'sachet* → (AmE) *sach'et*; (BrE) *'piolet* → (AmE) *piol'et*.

Слова, що закінчуються на суфікс *-ess*, налічують 1,1% загального обсягу корпусу досліджених слів. Семантичне поле цього суфікса вміщує сему *жіночої стамі*; він належить до групи номінативних суфіксів і приєднується до іменників [2, с. 147; 10, с. 447]. Суфікс *-ess* запозичений у середньоанглійський період із грецької мови опосередковано через латинську та французьку. Нині в американській вимовній нормі суфікс *-ess* зникає з ужитку: якщо стать виконавця дії неважлива, то використовують нейтральний термін із закінченням *-er / -or* [там само].

У спеціальній літературі описані випадки, коли цей суфікс мав суто нейтральну акцентну силу [7, с. 81], а також володів ознаками аналогічності поруч із аутонаголошеністю [4, с. 71; 10, с. 445–446], що підтверджує його варіативний характер у діахронії. Цікаво відзначити, що нині в британській нормі 100% слів із суфіксом *-ess* у матеріалі дослідження має альтернативний акцентний варіант, тоді як в американській акцентній нормі

Таблиця 1

Поділ англійських суфіксів-хамелеонів за їхньою акцентною силою впливу на варіювання АС

№	Суфікси-хамелеони	Характеристика суфіксів-хамелеонів за їхньою акцентною силою							
		Аутонаголошені		Аналогічні		Нейтральні		Зумовлюючі	
		BrE	AmE	BrE	AmE	BrE	AmE	BrE	AmE
1.	<i>-ary, -ory, -ery, -atory</i>								
2.	<i>-ate</i>								
3.	<i>-ee</i>								
4.	<i>-al</i>								
5.	<i>-or</i>								
6.	<i>-et</i>								
7.	<i>-ess</i>								
8.	<i>-age</i>								

(далі – АН) варіювання практично відсутнє (лише дві ЛО із цим суфіксом варіюють своєю АС).

Зрезультатами нашого дослідження, у британській АН суфікс *-ess* є переважно аутонаголошеним (78,9% ЛО), напр.: (BrE) *'deaco'ness*, *'deaconess*; (BrE) *'manage'ress*, *'manageress*; (BrE) *'prophe'tess*, *'prophetess*.

У міжваріантному варіюванні АС британської й американської норм суфікс *-ess* спричинює видозміну за аналогією акцентної структури слова-основи, до якого він приєднаний (89,5% і 100% ЛО відповідно), напр.: (BrE) *'shepherd'ess*, *'shepherdess* → (AmE) *'shepherdess*; (BrE) *'patro'ness*; *'patroness* → (AmE) *'patroness*; (BrE) *'viscount'ess*, *'viscountess* → (AmE) *'viscountess*.

Слова із суфіксом *-age* зафіксовані в морфологічній будові 1% слів нашої картотеки. Цей номінативний суфікс містить сему *стану, рангу, спільності* [2, с. 98–101] і походить із французької мови. У словах британської норми суфікс *-age* є переважно зумовлюючим (42,1% ЛО), напр.: *'dressage*, *dress'age*; *'barrage*, *'entourage*, *entour'age*.

У процесі міжваріантної видозміни акцентного оформлення більшості слів суфікс виявляє аутонаголошені властивості, зберігаючи романські акцентуаційні закономірності; 63,2% ЛО матеріалу дослідження із цим суфіксом американської норми отримали наголос на складі з ним, напр.: (BrE) *'massage* → (AmE) *mass'age*; (BrE) *'mirage*, *mir'age* → (AmE) *mir'age*; (BrE) *mon'tage*, *'montage* → (AmE) *'montage*, *mon'tage*.

Наведемо найпоширеніші суфікси-хамелеони матеріалу дослідження в таблиці 1, де сірим кольором позначені акцентні властивості відповідних суфіксів. Незафарбовані клітини вказують на те, що суфікс не має достатню ак-

центну характеристику, щоб бути віднесеним до певної групи.

Так, у британській акцентній нормі переважна більшість суфіксів-хамелеонів характеризується здатністю відтягувати головний наголос на попередній перед суфіксом склад, у чому й виявляється їхня зумовлююча акцентна сила. У міжваріантному варіюванні в аспекті британської й американської вимовних норм суфікси виявляють аутонаголошені властивості (*-ee*, *-et*, *-age*) у словах із суфіксами французького походження, наслідуючи романські акцентуаційні традиції; аналогічні властивості (*-ess*), наслідуючи акцентну модель слова-основи й нівелюючи стать виконавця; нейтральні властивості (*-al*, *-or*), відтягуючи наголос уліво, далі від складу із суфіксом. Акцентуаційні властивості досліджених аутонаголошених суфіксальних морфем зумовлені їхньою етимологією: суфікси походять із французької мови, а в процесі міжваріантної акцентної видозміни слова американської норми наслідують романські акцентуаційні закономірності.

Висновки з проведеного дослідження. Перспективою подальших досліджень є встановлення акцентуаційних властивостей суфіксів у діакронії з метою визначення загальних тенденцій впливу морфологічної структури слова на місце словесного наголосу в лексичних одиницях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bauer L. English Word-Formation. Cambridge : Cambr. Uni. Press. 1996. 311 p.
2. Dalton-Puffer Ch. The French Influence on Middle English Morphology. Berlin. New York: Mouton de Gruyter. 1996. 284 p.
3. Fournier J. From a Latin Syllable-Driven Stress System to a Romance versus Germanic Morphology-Driven Dynamics:

- In Honour of Lionel Guierre. *Language Sciences*. 2007. Vol. 29. P. 218–236.
4. Fudge E. *English Word-Stress*. London: Allen and Unwin, 1984. 240 p.
  5. Guion S., Clark J., Harada T., Wayland R. Factors Affecting Stress Placement for English Nonwords Including Syllabic Structure, Lexical Class, and Stress Patterns of Phonologically Similar Words. *Language and Speech*. 2003. Vol. 6(4). P. 403–427.
  6. Jarmulowicz L., Taran V. Exploration of Lexical-Semantic Factors Affecting Stress Production in Derived Words. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*. October 2007. Vol. 38. P. 378–389.
  7. Kingdon R. *The Groudwork of the English Stress*. London: Longman, 1972. 224 p.
  8. Phillips B. British versus American -Ate and -Ator: Convergence, Divergence, and the Lexicon. *American Speech*. 1998. Vol. 73.2. P. 169–177.
  9. Schane S. The Rhythmic Nature of English Word Accentuation. *Language*. 1979. Vol. 55. P. 559–602.
  10. Trevian I. Stress-Neutral Endings in Contemporary British English: An Updated Overview. *Language Sciences*. 2007. Vol. 29. P. 426–450.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

11. *The Cambridge English Pronouncing Dictionary / origin. compiled by D. Jones; ed. by P. Roach, J. Hartman, and J. Setter. 18th ed. Cambridge: Camb. Univ. Press, 2012. 599 p.*
12. *The Longman Pronunciation Dictionary / origin. compiled by J. Wells. – 3rd ed. Harlow: Longman, 2008. 870 p.*

УДК 81'37

**МОВНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
(У СВІТЛІ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ)**

Шовак О.І., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри англійської філології
Ужгородський національний університет

Петій Н.В., старший викладач,
старший викладач кафедри англійської філології
Ужгородський національний університет

Стаття присвячена аналізу мовних одиниць, які живаються на позначення часу в різнотипних мовленнєвих актах сучасної англійської мови. Розглянуто особливості позначення часу в п'яти мовленнєвих актах – репрезентативах, директивах, комісивах, експресивах і декларативах. Установлено, що такі одиниці використовуються зазвичай у репрезентативних мовних актах із метою передачі певної інформації. Використання в мовленні одиниць із семантикою часу дозволяє повідомити чи отримати інформацію, виразити наказ чи прохання, висловити свої емоції та почуття, схвалення чи засудження тощо.

Ключові слова: мовні одиниці, час, лексеми, мовленнєвий акт, репрезентатив, директив, комісив, декларатив, експресив.

Статья посвящена анализу языковых единиц, применяемых для обозначения времени в разнотипных речевых актах современного английского языка. Рассмотрены особенности обозначения времени в пяти речевых актах – репрезентативах, директивах, комиссивах, экспрессивах и декларативах. Установлено, что такие единицы употребляются в основном в репрезентативных речевых актах с целью передачи определенной информации. Использование в речи единиц с семантикой времени позволяет сообщить или узнать информацию, выразить приказ или просьбу, свои эмоции и чувства, одобрение или осуждение.

Ключевые слова: языковые единицы, время, лексемы, речевой акт, репрезентатив, директив, комиссив, декларатив, экспрессив.

Shovak O.I., Petii N.V. LANGUAGE UNITS DENOTING TIME IN MODERN ENGLISH (WITHIN THE FRAMEWORK OF SPEECH ACT THEORY)

The article is devoted to the analysis of linguistic units, which are used to designate time in different types of speech acts. The peculiarities of the designation of time have been considered in five speech acts including representatives, directives, commissives, expressives and declarations. It has been proved that such units are used mainly in representative language acts in order to transfer certain information. The usage of units denoting time allows to inform or get information, express an order or request, reveal emotions and feelings, approve or condemn etc.

Key words: linguistic units, time, lexemes, speech act, representative, directive, commissive, declarative, expressive.